

JELENA MAROHNIĆ

**ŽENSKA IMENA NA PREDRIMSKIM GRČKIM NATPISIMA SRED-
NJE DALMACIJE**

WOMEN'S NAMES ON PRE-ROMAN GREEK INSCRIPTIONS FROM
CENTRAL DALMATIA

UDK:
81'373.2 (=14'02) (497.5-3
Dalmacija) "652"
930.271 (497.5-3 Dalmacija)
"652"

Jelena Marohnić
HR, 10000 Zagreb
Filozofski fakultet u Zagrebu
Odsjek za povijest
I. Lučića 3
jmarohni@ffzg.hr

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 8. 2. 2010.
Prihvaćeno: 19. 4. 2010.

Ženska imena s kamenih grčkih natpisa iz srednje Dalmacije koji se datiraju od IV. do I. st. pr. Kr. analiziraju se u kontekstu novijeg komparativnog epigrafskog materijala.

Ključne riječi: grčka onomastika, ženska imena, natpisi, Issa, Pharos

Imena s grčkih natpisa srednje Dalmacije kao cjelina privukla su nešto manje znanstvenog zanimanja od onih sa spomenika rimskog razdoblja. Najveća je pozornost posvećena eventualnim negrčkim imenima, osobito u radovima Duje Rendića-Miočevića, te nakon njega i grčkim imenima, u radovima Oliviera Massona i Petera Fräsera.¹

Nakon klasičnih djela grčke onomastike W. Papea i G. E. Benselera *Wörterbuch der griechischen Eigennamen* (1863.-1870.) i F. Bechtela *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit* (1917.), nove mogućnosti istraživačima onomastike otvorio je niz svezaka edicije *A Lexicon of Greek Personal Names* (od 1987.), jer je u prikladnom formatu pružio obilje komparativnog materijala i olakšao istraživanje geografske i kronološke distribucije pojedinih imena.²

Novi epigrafski materijal neprekidno donosi i nove onomastičke podatke, a za naše su krajeve osobito relevantna nova *corpora* natpisa Epidamna i Apolonije koja je Pierre Cabanes sa suradnicima objavio 1995. i 1997. te istraživanja nekropole Ankona koja je Fabio Colivicchi objavio 2002. g.³

Informacijska tehnologija, u prvom redu mogućnost pretraživanja elektronskih baza natpisa poput "PHI Searchable Greek Inscriptions"⁴, donekle je olakšala pristup mnogim edicijama natpisa koje u hrvatskim knjižnicama nisu dostupne. Važno je ipak istaknuti da ova baza zasad ne može zamijeniti tiskane edicije, jer donosi samo tekst natpisa i minimalna *lemmata* bez kritičkog aparata i komentara, koji često sadrže ključne informacije. U epigrafskoj struci postoje već i kompletna elektronska *corpora* i čitav pokret u tom smjeru⁵, no zasad ih još nema dovoljno.

Grčka ženska imena obično se u standardnim priručnicima analiziraju zajedno s muškim imenima. Uobičajeni završeci ženskih imena su -α, -η, -ω, -ις, -ιον i -ον. Uz razne pojedinačne studije, dva su sustavna pregleda ženskih imena: knjiga F. Bechtela *Die attische Frauennamen* iz 1902. i članak O. Massona *Remarques sur les noms de femmes en grec* objavljen 1990. g.⁶

Nastojat ćemo ženska imena s objavljenih grčkih natpisa srednje Dalmacije interpretirati u kontekstu novijih istraživanja.

Građa

Raspolažemo sa 24 objavljena kamena natpisa na kojima se pojavljuju moguća ženska imena. Većinom su to stari, slučajni nalazi⁷, uz dvije skupine isejskih nadgrobnih stela iz novijih istraživanja.⁸ U literaturi su datirani od IV. do I. st. pr. Kr. Osamnaest natpisa je s Visa, tri su s Hvara te po jedan iz Kaštel Sućurca, Bijaja i Trogira. Dvadeset je nadgrobnih natpisa, a četiri su posvetna.⁹ Ženske osobe koje se spominju na tim natpisima pobrojane su u tablici br. 1.

Poznato je oko 38 žena (broj je nesiguran zbog nekoliko imena dvojbena roda). One čine 6-7 % suvremenih osoba poznatih s natpisa i iz pisanih izvora, što bi stopu maskuliniteta (broj muškaraca na 100 žena) vinulo iznad 1500, i očito je upozorenje da se podaci o stanovništvu koje pruža epigrafija ne smiju analizirati iz demografske perspektive. Ovako malen udio žena u prozopografiji puno je manji od onoga u dobro istraženim područjima poput Atene, gdje bi stopa maskuliniteta iznosila 183 (demografski također posve neodrživo).¹⁰

U skladu s vrstama natpisa na kojima su imena zabilježena, 35 žena su pokojnice, 3 dedikantice i jedna svećenica. Sve osim svećenice zabilježene su s patronimikom. Sačuvano je 30 različitih (mogućih) ženskih imena.

Vokalizam mnogih imena čuva obilježja dorskog dijalekta. Iako se od kraja IV. st. pr. Kr. počinje širiti *koiné*, onomastika je konzervativni dio jezika koji dugo čuva dijalektalna obilježja. U Arkadiji se npr. dijalekt na natpisima gubi u III. st. pr. Kr., ali imena se prilagođavaju *koiné* tek u II. i III. st. posl. Kr.¹¹

1 Rendić-Miočević 1952; Masson 1990a; Fraser 1993.; usp. i Cobi-
anchi 2005. i 2008.

2 Pape, Benseler 1863-1870; Bechtel 1917; LGPN I-V.A.

3 Cabanes, Drini 1995; Cabanes, Ceka 1997; Colivicchi 2002.

4 Searchable Greek Inscriptions, The Packhard Humanities Institute,
Los Altos, 1996- [http://epigraphy.packhum.org]

5 EpiDoc [http://epidoc.sourceforge.net]

6 Bechtel 1902; Masson 1990b.

7 Brunšmid 1898; Nikolanci 1980; Cambi, Kirigin, Marin 1981; Kiri-
gin, Marin 1985; Masson 1990a.

8 Cambi, Kirigin, Marin 1981; Kirigin, Marin 1985.

9 Posvetni natpisi su Brunšmid 1898, br. 1, 2 i 32, i Nikolanci 1980, br.
2.

10 Vestergard i dr. 1992, str. 5-6; Scheidel 2007, str. 6-7.

11 Morpurgo Davies 2000, 24-30.

Onomastikon

Ἄδύλα (*Hadýla*) je dorski oblik jonsko-atičkog helenističkog imena Ἡδύλη, a oba su imena povezana s riječi ἡδύς “sladak”.¹² Isto ime pojavljuje se jedanput u Epidamnu i tri puta u Tesaliji u razmaku od II. st. pr. Kr. do I. st. posl. Kr.¹³ U Epidamnu se javlja još jedanput zapisano kao Βαδύλα, tumačeno kao φαδύλα analogijom prema Βαλέριος - *Valerius*.¹⁴ Hibridni jonsko-dorski oblik Ἡδύλα sačuvan je u III. st. pr. Kr. u Demetrijadi i u II. st. pr. Kr. u Delfima.¹⁵ Slično žensko ime Ἄδυλά često je u Butrintu, a muški je oblik Ἄδύλος osim u Epiru i Iliridi zabilježen i u Makedoniji.¹⁶

Γλυκύρα (*Glykýra*) jedno je od imena izvedenih od korijena riječi γλυκός “sladak”, koja su u helenističko vrijeme bila vrlo popularna i široko rasprostranjena.¹⁷ U ovom je obliku potvrđeno samo u Isi. Oblik Γλυκέρα zabilježen je širom grčkog svijeta od IV. do I. st. pr. Kr. te je identificiran kao jedno od imena koje su često nosile ropkinje i hetero¹⁸, a pojavljuje se i u Menandrovim komedijama.¹⁹ Imena na -υρα, bilo nastavkom (npr. Φιλύρα, Ἀναζύρα), bilo dijelom korijena (npr. Σατύρα, Ζωπύρα), rasprostranjena su širom grčkog svijeta. Osobito su česta u dorskim gradovima, a u Atici su, kao i Glikera, često imena hetera.²⁰ Isejska Glikira članica je imućne građanske obitelji dorskoga polisa, na što jasno upućuje kontekst luksuzne Timasionove stele. Oblik imena zasad je jedinstven i zabilježen samo u Isi.

Γοργιλώ (*Gorgilō*) ženski je oblik čestog muškog imena Γοργίλος²¹ izvedenog od osnove γοργ-. Može biti u vezi s pridjevom γοργός “žestok, okretan” ili s Gorgonom (Γοργώ i Γοργών), mitološkim bićem od kojih je najpoznatija Gorgona Meduza. Ime Γοργώ potvrđeno je i u dorskim i u jonskim gradovima.²² Iz iste je osnove izveden velik broj široko rasprostranjenih grčkih imena. Ime Γοργιλώ zabilježno je samo u Faru.

Δαματρία (*Damatría*) dorski je oblik vrlo čestog teofornog imena Δημητρία, koje je izvedeno od imena božice Demetre, Δημήτηρ.²³ Muški oblik Δημήτριος/Δαμάτριος jedno je od najčešćih grčkih imena uopće. Oblik Δαματρία zabilježen je često širom dorskoga svijeta²⁴, a dvaput i na mesapskim natpisima (*Damatría*).²⁵ Ime pripada skupini koja je zajednička dorskim područjima.

Δαμόκλεα (*Damóklea*) oblik je imena Δαμόκλεια, nastalog od muškog imena Δαμοκλής, složenog od korijena riječi δᾶμος, jon. δῆμος “narod” i κλέος “glas, slava”.²⁶ Osim u Isi, ime je zabilježeno u Eritreji na Eubeji²⁷, u beotskoj Tebi u carsko vrijeme²⁸ i triput u Argolidi od II. do I. st. pr. Kr.²⁹ Muško ime Δαμοκλής među najčešćim je grčkim imenima. Najpoznatiji je Damoklo bio dvoraniin sirakuškog tiranina Dionizija Mlađeg, o kojemu je Ciceron sačuvao Timejevu priču o Damoklovu maču (*Cic. Tusc. V*, 61-62).

Δαμώ (*Damō*) dorski je oblik imena Δημώ izvedenog iz nekoga od brojnih imena povezanih s riječju δᾶμος, jon. δῆμος “narod”.³⁰ Ovaj je oblik zabilježen posvuda, osobito često u dorskim gradovima.³¹ Po jedanput je zabilježen i u Butrintu, Epidamnu, Apoloniji i Korkiri, gdje se datira kasnije od isejskog primjera.³² I ovo je jedno od čestih dorskih imena: nosila ga je npr. Pitagorina kći.³³

Δηλιώ (*Dēliō*) je teoforno ime vezano uz Apolonov pridjevnik Δήλιος “Delski”.³⁴ Zabilježeno je samo u Isi. Slične izvedenice pojavljuju se sporadično u raznim područjima.³⁵ Muško ime Δηλιών u parskoj koloniji Tasu zabilježeno je sedam puta u razdoblju od I. st. pr. Kr. do I./II. st. posl. Kr. te jednom na Samotraki u II. st. posl. Kr.³⁶

Ἡταρίς (*Hetaris*), ovisno o naglasku, može biti i muško i žensko ime. Kako se na natpisima naglasak ne bilježi, ne

12 Bechtel 1917, str. 191; Masson 1990a, str. 510; De Simone 1993, str. 37-38. U LGPN III.A 1997, str. 15, naglasak je pogrešno stavljen na prvi slog (Ἄδύλα).

13 Cabanes - Drini 1995, str. 85, br. 85; LGPN III.B 2000.

14 De Simone 1993, str. 37-38; Masson 1993, str. 78; Cabanes - Drini 1995, str. 94 br. 136.

15 Masson 1990a, str. 510; LGPN III.B 2000.

16 Cabanes - Drini 2007; LGPN III.A 1997, str. 15 i IV 2005.

17 Bechtel 1902, str. 10; Bechtel 1917, str. 109.

18 LGPN I-V.A; Masson 1973, str. 15.

19 Npr. *Men. Fr.* 87, Körte, Thierfelder 1959.

20 V. obratne indekse LGPN I-V.A.

21 Bechtel 1902, str. 10; Bechtel 1917, str. 111; LGPN I-IV.

22 LGPN I 1987, str. 111; LGPN II 1994, str. 97; LGPN III.A 1997, str. 102; LGPN III.B 2000, str. 94.

23 Bechtel 1917, str. 123; LGPN I-IV.

24 U LGPN I-IV 27 puta.

25 Krahe 1955, str. 82; Untermann 1964, str. 180.

26 Bechtel 1902, str. 11 i 20; Bechtel 1917, str. 123-130 i 238-248. donose slična imena.

27 LGPN I 1987, str. 115.

28 LGPN III.B 2000, str. 100.

29 LGPN III.A 1997, str. 110.

30 Bechtel 1902, str. 11; Bechtel 1917, str. 123-130. donose samo jonski oblik imena.

31 U LGPN I-V.A 72 puta.

32 SEG 38:492 i LGPN III.A 1997, str. 115-6.

33 *Lysis apud Diog. Laert.* VIII, 42.

34 Bechtel 1917, str. 122. nema ovu izvedenicu.

35 LGPN I-V.A.

36 LGPN I 1987, str. 123.

možemo biti sigurni u spol. Muški oblik bio bi Ἐταρίς, a ženski Ἐταρίς. Povezivalo ga se s ilirskim imenom *Tattaris*³⁷, no zasad se čini nešto uvjerljivijim tumačenje da je to grčko ime koje potječe od korijena riječi ἔταρος,³⁸ pjesničkog oblika riječi ἔταιρος “drug, pratilac”.³⁹ Drugo grčko ime iz identičnog korijena je Ἐτάρων, sačuvano u Atici oko 520. pr. Kr., pri čemu je na natpisu zabilježena aspiracija, a alfa je nesigurno.⁴⁰ U Kiziku je u I. st. pr. Kr. (?) zabilježeno ime Ἐταρρίας.⁴¹ Ime Ἐταίριχος zabilježeno je u IV. st. pr. Kr. u Arkadiji i na jugu Elide.⁴² Ime Ἐταίριων zabilježeno je na Kreti 223/2. pr. Kr., u Atici početkom II. st. pr. Kr., u Mitileni na Lezbu na prijelazu era te dvaput u Kiziku u II. i II.-I. st. pr. Kr.⁴³ Ime Ἐταίρος zabilježeno je kasno: u Atici dvaput u III. st. posl. Kr. te jedanput u Kampaniji otprilike u isto vrijeme.⁴⁴ Latinsko ime *Heterea Saturnina* zabilježeno je u carsko vrijeme u gradu Bilidi, tada rimskoj koloniji.⁴⁵ To je još jedno od imena zasad zabilježenih samo u Isi.

Εὐκλεα (*Eúklea*) rjeđi je oblik⁴⁶ češćeg imena Εὐκλεία⁴⁷, istog oblika kao riječ εὐκλεία “dobar glas, slava” (εὖ “dobro, valjano” i κλέος “glas, slava”). U literaturi se može naići i na pogrešno naglašeni oblik “Εὐκλέα”⁴⁸, no budući da je završno -α kratko, naglasak se pomiče na prvi slog.⁴⁹ Osim dvaput u Isi, ime je triput zabilježeno u Epidamnu⁵⁰ te više puta u raznim grčkim krajevima.⁵¹ Iako nije vrlo često, zbog široke rasprostranjenosti moglo bi se ubrojiti u panhelenska imena.

Ἥραις (*Hēraeís*) je grčko teoforno ime nastalo od imena božice Here, grč. Ἥρα. U ovom je obliku zabilježeno u rimskom vremenu u Tesalonici, u Kariji i u Siriji⁵², dok

je oblik Ἥραις (*Hēraís*) rasprostranjen posvuda.⁵³ Grafija -ει- za -ι- nije neuobičajena. U Isi je kao i drugdje više puta potvrđena za razna imena.

Θε[μ]στόλα (*Themistóla*) je dorsko ime povezano s korijenom riječi θέμις “odredba, pravo, red” ili s božicom Temidom, grč. Θέμις, personifikacijom pravde. Zabilježeno je samo u Isi.⁵⁵ Postoji i muški oblik Θεμιστόλας, zabilježen samo po dvaput na otocima Karpatu i Rodu u razdoblju od III. do I. st. pr. Kr.⁵⁶ Oblik *Θεμιστόλη koji bi odgovarao jonsko-atičkom dijalektu i *koiné*, uopće nije zabilježen.⁵⁷ Među patronimicima na lumbardskoj psefizmi triput se pojavljuje ime Θεμιστίος.⁵⁸

Θευτακώ (*Theutakō*) je također zabilježeno samo u Isi. Tumačilo se kao ilirsko ime srodno imenu *Teuta*, s objašnjenjem da je *teut-* zapisano kao *theut-* zbog nepreciznog bilježenja aspiracije, slično kao što je Gencije kod Diodora Γέντιος, a kod Polibija Γένθιος.⁵⁹ Novije je tumačenje da je ime grčko, nastalo od vrlo čestog prefiksa θευ- (od korijena riječi θεός “bog”), infiksa -τ- i sufiksa -ακω analogno imenu Θεύττις s ekspresivnom reduplikacijom infiksa potvrđenom na otoku Hiju 412.-334. pr. Kr.⁶⁰ Na Peloponezu je zabilježeno i ime Θευτάς s početka III. st. pr. Kr., što dodatno ojačava noviju hipotezu.⁶¹ Potvrđena grčka ženska imena na -ακω su Ἄμμακώ, Ἄριστακώ, Βακώ, Ἥρακώ, Λακώ, Λυσσακώ, Μιννακώ, Νακώ, Ονησακώ, Σιακώ, Τελλακώ, Τιμακώ, Φιλακώ.⁶²

Κλευνίκη (*Kleunikē*) je oblik imena Κλεονίκη⁶³ zabilježenog širom grčkog svijeta, nastalog od čestog muškog imena Κλεόνικος/Κλεόνικος Kleónikoj, sastavljenog od

37 CIL III 12800; Rendić-Miočević 1952, str. 40-41.

38 Masson 1990a, str. 509.

39 Bechtel 1917, str. 168. Usp. Cobianchi 2005, str. 42.

40 LGPN II 1994, str. 161 citira *Deutschland* 37, Kunze-Götte (ur.), München 1973.

41 LGPN V.A 2010, str. 172.

42 LGPN III.A 1997, str. 156-7.

43 LGPN I 1987, str. 168; II 1994, str. 161; V.A 2010, str. 172.

44 LGPN II 1994, str. 161 i III.A 1997, str. 157.

45 LGPN III.A 1997, str. 156.

46 Bechtel 1902, str. 13-14 donosi ovo ime; Bechtel 1917, str. 169-176 i 238-248. donosi slična imena.

47 LGPN I-V.A.

48 SEG 35:684 i 692; LGPN III.A 1997 str. 167.

49 Bechtel 1902, str. 14; Masson 1990c, str. 102.

50 LGPN III.A 1997, str. 167

51 LGPN I 1987, str. 177; II 1994, str. 176; III.A 1997, str. 167; III.B 2000, str. 156; IV 2005, str. 132; V.A 2010, str. 177.

52 LGPN IV 2005, str. 153; PHI SGI.

53 Bechtel 1902, str. 16 i 1917, str. 191-193. navodi razne druge izvedenice, ali ne i ove dvije; Masson 1990a, str. 510; LGPN I 1987, str. 202; II 1994, str. 204; III.A 1997, str. 193; III.B 2000, str. 181; IV 2005, str. 153; V.A 2010, str. 200.

54 Bechtel 1902, str. 16 i 1917, str. 199-200. donosi druge izvedenice, ali ne i ovu; Fraser 1991, naglasak stavlja na drugi slog.

55 Lakunu je rekonstruirao Nikolanci 1980, str. 206. Usp. Cobianchi 2005, str. 45.

56 LGPN I 1987, 212 i IG XII, 1, 231.

57 LGPN I-V.A.

58 Brunšmid 1898, r. 30, 47 i 54; Nikolanci 1980, str. 206.

59 *Diod. Sic.* 30, 9, 1; *Polyb.* 28, 8, 1; Krahe 1929, str. 115; Schulze 1933, str. 43, bilj. 5; Rendić-Miočević 1952, str. 37; Mayer 1957, str. 337.; v. i Krahe 1955, str. 72-73.

60 Masson 1990a, str. 511. Za brojna imena na Θευ - v. Bechtel 1917, str. 202-207 i LGPN I-IV; za Θεύττις Bechtel 1917, str. 205 i LGPN I 1987, str. 223.

61 LGPN III.A 1997, str. 209 citira G. Thür & H. Tauber, *Prozessrechtliche Inschriften der griechischen Poleis: Arkadien*, Wien, 1994, str. 24.

62 LGPN I-IV.

63 LGPN I-V.A.

korijena riječi κλέος “glas, slava” i riječi νίκη “pobjeda” ili imena božice Nike, Νίκη, personifikacije pobjede.⁶⁴ Ovaj oblik potvrđen je samo u Faru, a postoji i dorski oblik Κλεύνικα.⁶⁵ U *Grčkoj antologiji* (IX, 215) sačuvan je epigram Antipatra Makedonca (vjerojatno identičnog Antipatru iz Tesalonike iz Augustova vremena) o Kleunici ili Kleonici iz Dirahija.⁶⁶

Κυννίς (*Kynnís*) je žensko ime koje bi s naglaskom na prvom slogu moglo biti i muško.⁶⁷ Isto je ime sačuvano u Efezu u IV.-III. st. pr. Kr.⁶⁸ i na otoku Kosu na prijelazu era⁶⁹, zapisano je i kao ime sina Apolona i nimfe Parne-tije, koji je prema Sudi u Ateni podigao hram Apolonu s epitetom Κύννειος.⁷⁰ Slična su imena Κυννήθιος s otoka Tasa iz V./IV. st. pr. Kr, te Κύννιος, dvaput zabilježeno na Kreti.⁷¹ Ime Κύννινα potvrđeno je u Tesaliji u III.-II. st. pr. Kr.⁷² Imenom Κύννα Aristofan u V. st. pr. Kr. naziva lik prostitutke u komediji *Vitezovi* (stih 765).⁷³ Ime Κυννάνα potvrđeno je na natpisima u Tesaliji i Makedoniji iz IV.-III. st. pr. Kr.⁷⁴ Budući da je slično ime nosila i polusestra Aleksandra Velikog, kći Audate, ilirske supruge Filipa II. Makedonskog⁷⁵, oprezno se navodila i mogućnost da je ime Κυννίς ilirsko⁷⁶, no vjerojatnije je da je grčko⁷⁷, nastalo od korijena riječi κύων (gen. κυνός) “pas”.⁷⁸ Time bi bilo jedno od vrlo brojnih grčkih imena etimološki povezanih sa životinjama. Ženska imena na -ίς u grčkom su jeziku uobičajena.

Λυσιμάχα (*Lysimákha*) je dorsko ime nastalo od muškog imena Λυσίμαχος, tvorenog od slabe aoristne osnove glagola λύω “održujem, oslobađam” i od korijena riječi μάχη “borba”.⁷⁹ Jonsko-atički je oblik Λυσιμάχη.⁸⁰ Osim u

Isi, dobro je potvrđeno i u drugim dorskim gradovima, a jonsko-atički je oblik vrlo čest, osobito u Ateni, kao i muški Λυσίμαχος.⁸¹ Ime pripada skupini imena koje Isa dijeli s drugim dorskim područjima.

Λυσώ (*Lysō*) je ime nastalo od brojnih muških imena etimološki povezanih sa slabom aoristnom osnovom glagola λύω “održujem, oslobađam”.⁸² Najčešće je zabilježeno na obalama Jonskog i Jadranskog mora, u Butrintu, Fenike, Apoloniji, Brutiju, možda na Korkiri, no potvrđeno je i drugdje, u Atici, Meseniji, Tesaliji, možda Eretriji i na Delu.⁸³ Moglo bi se svrstati u imena koja Dalmacija dijeli i sa širom regijom i s ostalim grčkim krajevima.

Ματερίσκα (*Materíska*) ime je izvedeno od korijena ματερ- od riječi μάτηρ “majka”. Češće su izvedenice od oblika s prijevornom prazninom ματρ-.⁸⁴ Natpis na kojem je ovo ime dvaput zabilježeno upravo je na temelju onomastike i oblika nadgrobne stele povezan s Isom.⁸⁵ Ženska grčka imena na -ίσκα su brojna, a najčešće je Λυκίσκα, zabilježeno mnogo puta na natpisima iz Butrinta prije 163. pr. Kr.⁸⁶ Ime Ματερώ potvrđeno je najmanje pet puta u Butrintu i u Makedoniji, dvaput u Troadi te jedanput u Epidauru i jedanput u Trakiji.⁸⁷ Ime Ματερίνα obilato je na barem četrnaest natpisa potvrđeno u Butrintu,⁸⁸ a oblik Ματερίνη u Mirmekionu na Krimu i u Edesi u Makedoniji.⁸⁹ Muško ime Μάτερις zabilježeno je u V. st. pr. Kr. u Liparima na Siciliji.⁹⁰ Ματερίσκα je potvrđena samo u Isi, no dobro se uklapa u grčku žensku onomastiku, osobito iz Butrinta.

Μνασίς (*Mnásís*) dorski je oblik imena Μνησίς, povezanog sa slabom aoristnom osnovom glagola μινήσκομαι “sjećam se”.⁹¹ S naglaskom na prvom slogu, Μνᾶσις, bilo bi muško ime. Na nadgrobnoj steli s otoka Roda iz IV./III. st. pr. Kr., s trokutastim zabatom i tri akroterija baš poput isejskih stela, naveden je nedvojbeno i muški i ženski

64 Za izvedenice, bez ovog imena, v. Bechtel 1902, str. 20 i 28-29; Bechtel 1917, str. 238-248 i 331-335.

65 LGPN I 1987, str. 265 i III.B 2000, str. 238.

66 Beckby 1958, str. 130-131 za Κλευ - citira Jacobsovo izdanje *Grčke antologije*.

67 Masson 1990a, str. 510.

68 LGPN V.A 2010, str. 260.

69 LGPN I 1987, str. 279.

70 Suda s. v. Κύννις, Κυνήθιος, *Hesych.* s. v. Κύννειος

71 LGPN I 1987, str. 279.

72 LGPN III.B 2000, str. 251.

73 Rendić-Miočević 1952, str. 39.

74 LGPN III.B 2000, str. 251 i IV 2005, str. 204.

75 Κύννα: *Diod. Sic.* XIX, 52; *Diyllus apud Athen.* IV, 41; *Satyr. apud Athen.* XIII, 5; *Polyaen.* VIII, 60; Κύννη: *Duris apud Athen.* XIII, 10; Κύννα: *Arr. An. Alex.* I, 5; Κύννη: *Arr. apud Photium, fragm.* 1.22-24.

76 Krahe 1929, str. 33; Rendić-Miočević 1952, str. 39.

77 Masson 1984, str. 133, bilj. 7; Masson 1990a, str. 510.

78 Za izvedenice (ne i ovu) v. Bechtel 1917, str. 271.

79 Izvedenice v. Bechtel 1902, str. 24; Bechtel 1917, str. 290-292 i 296.

80 Bechtel 1902, str. 24.

81 LGPN I-V.A

82 Bechtel 1902, str. 24; Bechtel 1917, str. 290-292; Nikolanci 1980, str. 220.

83 LGPN I 1987, str. 295; II 1994, str. 295; III.A 1997, str. 283, III.B 2000, str. 267.

84 Bechtel 1917, str. 317-8 i LGPN I-V.A. Usp. Cobianchi 2005, str. 37-38.

85 Stela se čuva u arheološkom muzeju u Padovi, v. Masson 1990a, str. 508.

86 LGPN III.A 1997, str. 278.

87 LGPN III.A 1997, str. 289; IV 2005, str. 224; V.A 2010.

88 LGPN III.A 1997, str. 289 i Cabanes-Drini 2007.

89 LGPN IV 2005, str. 224.

90 LGPN III.A 1997, str. 289 citira SEG 42:861.

91 Bechtel 1902, str. 27; Bechtel 1917, str. 319-321.

oblik imena.⁹² Oba oblika dobro su potvrđena na natpisima, većinom u dorskim krajevima.⁹³ I ovo ime Isa dijeli s ostatkom dorskog svijeta.

Νεικαία (*Neikaía*) je oblik grčkog imena Νικαία, povezanog s korijenom riječi νίκη “pobjeda”.⁹⁴ Grafija -ει- za -ι- česta je te je u Isi, kao i širom grčkog svijeta, više puta potvrđena.⁹⁵ U istom obliku ime je sačuvano u Apoloniji, na nadgrobnom spomeniku Nejkaje, kćeri Agronove, vjer. iz II. st. pr. Kr. Otac joj nosi ilirsko ime, kao i njezinoj isejskoj imenjakinji, kćeri Bajstironovoj. Isti je oblik zabilježen triput u parskoj koloniji Tasu od II. st. pr. Kr. do III. st. posl. Kr.,⁹⁶ dvaput u Lidiji u II.-I. st. pr. Kr. i na prijelazu era⁹⁷ te u Tesaliji oko 27.-20. pr. Kr.⁹⁸ i u Apameji u Bitiniji u II. st. pr. Kr.⁹⁹

Νικασώ (*Nikasó*) je ime nastalo od brojnih imena izvedenih od slabe aoristne osnove glagola νικάω “pobjeđujem”.¹⁰⁰ Postoji i jonsko-atički oblik Νικησώ. Ime je dobro posvjedočeno u dorskim krajevima.¹⁰¹

Νικόπολις (*Nikópolis*) sastavljeno je od korijena riječi νίκη “pobjeda” i πόλις “grad, država”.¹⁰² Može biti i muško i žensko. Vrlo je često i široko rasprostranjeno¹⁰³ te je jedno od panhelenskih imena zabilježenih i u Isi.

Νικώ (*Nikó*) je ime izvedeno od drugih imena nastalih od korijena riječi νίκη “pobjeda”.¹⁰⁴ Vrlo je često i široko rasprostranjeno.¹⁰⁵

Ξενυλλίς (*Xenyllís*) je ime povezano s korijenom riječi ξένος “gost, stranac”, nastalo vjerojatno od muškog imena Ξένυλλος. Potvrđeno je na atenskoj Akropoli prije sredine IV. st. pr. Kr., u Tanagri u Beotiji, te još jedanput u Beotiji u VI./V. st. pr. Kr. s grafijom Ξενυλλίς.¹⁰⁶ Ovo je ime rijetko, no druga imena iz istog korijena brojna su i dobro potvrđena.¹⁰⁷

Ξενώ (*Xenó*) nastalo je od imena izvedenih od korijena riječi ξένος “gost, stranac”.¹⁰⁸ Potvrđeno je širom grčkog svijeta¹⁰⁹ te je još jedno panhelensko ime zabilježeno i u Isi.

Σελινώ (*Selinó*) je jedno od imena izvedenih od korijena riječi σέλινον “celer” i pripada brojnim ženskim imenima izvedenim od naziva biljaka.¹¹⁰ Zabilježeno je triput u Atici od V./IV. do III. st. pr. Kr., jedanput u Selinuntu u V. st. pr. Kr. (uz još nekoliko izvedenica iz istog korijena, popularnih zacijelo zbog sličnosti s imenom grada), jedanput na otoku Kitnu možda u II. st. pr. Kr. i na kimerijskom Bosporu u IV. st. pr. Kr.¹¹¹ U starijoj literaturi ubrajalo se u ilirska imena, no nabrojene potvrde i druge izvedenice iz istog korijena to osporavaju.¹¹² Relativno je rijetko, ali geografski disperzirano.

Σωσίπολις (*Sōsípōlis*) još je jedno ime koje može biti i muško i žensko, povezano s korijenima riječi σῶς “spas” i πόλις “grad, država”.¹¹³ Rasprostranjeno je širom grčkog svijeta, uključujući i Veliku Grčku.¹¹⁴

Σωστράτα (*Sōstráta*) dorski je oblik jonskog imena Σωστράτη, a oba su nastala od vrlo čestog muškog imena Σώστρατος sa značenjem “spas vojske”, od σῶς “spas” i στρατός “vojska”.¹¹⁵ Muško ime vrlo je često. U dorskome obliku žensko ime je dobro potvrđeno na širokom prostoru.¹¹⁶

92 Mνασις Μνάσιος Ἐριναῖς Fraser 1977, str. 9-10, str. 91 bilj. 32, sl. 19a.

93 LGPN I 1987, str. 316; II 1994, str. 315; III.A 1997, str. 303; III.B 2000, str. 291; usp. Cobianchi 2005, str. 36-37.

94 Za izvedenice v. Bechtel 1917, str. 331-335.

95 Rendić-Miočević 1952, str. 40-41; LGPN I-V.A.

96 LGPN I 1987, str. 328.

97 LGPN V.A 2010, str. 331.

98 Cabanes-Ceka 1996, br. 126; LGPN III.A 1997, str. 315 i III.B 2000, str. 298.

99 PHI SGI citira Corsten, Thomas. *Die Inschriften von Apameia (Bithynien) und Pylai*. “Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien”, 32. Bonn 1987, str. 125.

100 Bechtel 1917, str. 330.

101 LGPN I 1987, str. 331; III.A 1997, str. 319; III.B 2000, str. 306; IV 2005, str. 251.

102 Bechtel 1902, str. 28-29; Bechtel 1917, str. 331-335. Kirigin, Marin 1985 i SEG 35:691 stavili su naglasak na drugi slog.

103 LGPN I 1987, str. 337; II 1994, str. 338; III.A 1997, str. 326-7; III.B 2000, str. 308; IV 2005, str. 255; V.A 2010, str. 337.

104 Bechtel 1902, str. 28-29; Bechtel 1917, str. 331-335.

105 LGPN I 1987, str. 338-9; II 1994, str. 340-1; III.A 1997, str. 328; III.B 2000, str. 310; IV 2005, str. 256; V.A 2010, str. 338.

106 LGPN II 1994, str. 347; III.B 2000, str. 315.

107 Bechtel 1902, str. 29-30; Bechtel 1917, str. 339-343.

108 Bechtel 1902, str. 29-30; Bechtel 1917, str. 339-343.

109 LGPN I 1987, str. 342; II 1994, str. 347; III.A 1997, str. 337; III.B 2000, str. 319; IV 2005, str. 256.

110 Bechtel 1917, str. 397; Masson 1990a, str. 137-138.

111 LGPN I 1987, str. 403; II 1994, str. 395; III.A 1997, str. 391; IV 2005, str. 307. Usp. Cobianchi 2005, str. 50.

112 Mayer 1957, str. 298; Nikolanci 1980, str. 220 citira Mayera, ali ističe i slična grčka imena.

113 Bechtel 1917, str. 413-415.

114 LGPN I 1987, str. 423; II 1994, str. 417; III.A 1997, str. 414; III.B 2000, str. 395; IV 2005, str. 324; V.A 2010, str. 419.

115 Bechtel 1902, str. 33; Bechtel 1917, str. 413-415.

116 LGPN III.A 1997, str. 416; III.B 2000, str. 395-396; IV 2005, str. 325; V.A 2010, str. 420.

Φαντώ (*Phantō*) specifično je isejsko ime. Najučestalije je među sada poznatima: pojavljuje se pet puta. Nije zabilježeno nigdje drugdje. Na latinskim natpisima iz Dalmacije rimskog vremena često se pojavljuje muško i žensko ime *Panto*.¹¹⁷ Postoje međutim brojna grčka imena izvedena od korijena φαντ- povezanog s glagolskim pridjevom φαντός “vidljiv” glagola φαίνομαι “izlazim na svjetlo, pojavljujem se” (muška imena Φάντων, Φάντος, Φαντεῖός, Φαντίας, Φαντέας, Φάντα, Φαντύλος, Φανταγόρας, Φαντοκλής) te je analogno i ženski oblik Φαντώ grčko ime nastalo od nekog od nabrojanih imena.¹¹⁸

Φιλίσκω (*Philiskō*) jedno je od vrlo brojnih imena izvedenih od pridjeva φίλος “drag, mio”.¹¹⁹ Φιλίσκος je često muško grčko ime, no ženski oblik potvrđen je samo u Isi i na Kreti.¹²⁰ Budući da nijedno drugo grčko ime ne završava na -ισκω, a mnogo ih je na -ισκα,¹²¹ ovaj je ženski oblik vjerojatno izveden izravno od muškoga.¹²²

Φιλίστα (*Philista*) ime je povezano s riječi φίλιστος, poetskog superlativa pridjeva φίλος “drag, mio”.¹²³ Obilno je potvrđeno u svim grčkim krajevima, najviše u dorskim¹²⁴, te je jedno od općegrčkih imena zabilježenih i u Isi. Muški oblik Φίλιστος također je često ime, a jedan od poznatih Filista bio je sirakuški povjesničar i prognani vojskovođa Dionizija Starijeg.

Analiza

Od 30 imena pet ih je dvojbena roda. Imena Ἐταρίς, Κυννίς, Μνάσις (ovisno o mjestu naglaska), Νικόπολις i Σωσίπολις mogu biti i muška i ženska. Kako je riječ o pokojnicima čija su imena navedena u nominativu i bez ikakvih podataka osim patronimika, ne može se razlučiti rod.

Etimološki su sva imena posve sigurno ili najvjerojatnije grčka. Složenih imena je sedam (Δαμόκλεα, Εὐκλεα, Κλευνίκη, Λυσιμάχα, Νικόπολις, Σωσίπολις, Σωστράτα). Iako vrlo oprezno, složena se imena mogu povezati s višim društvenim slojevima. Ostala su imena jednostavna i/ili

derivirana raznim grčkim sufiksima, često kao deminutivi i hipokoristici od muških ili ženskih složenih imena.

Pojavljuju se teoforna imena Δαματρία, Δηλιώ, Ἡραεῖς i Θευτακώ, tvorena od imena božanstava Demetre, Apolona Delskog, Here i riječi “bog”. Neka imena mogla bi, osim uz opću imenicu, etimološki biti vezana i uz personifikaciju, božanstvo ili mitološko biće, iako se ne ubrajaju uvijek među teoforna imena (Γοργιλώ, Θε[μ]στόλα, Ματερίσκα, Νεικαία, Νικώ).¹²⁵ Odluka o imenu djeteta često sadrži namjeru odavanja počasti starijem članu obitelji, pri čemu je etimologija sporedna. Stoga se grčke žene još od mikenskog vremena nazivaju imenima koja sadrže elemente muškog svijeta poput “slave”, “borbe” i “pobjede”. Ipak nije posve isključeno da bi teoforna imena ponekad mogla ukazivati i na svjesno prizivanje zaštite božanstava, a imena od pridjeva poput “slatka” ili “draga” na poželjne osobine.

Samo se četiri imena pojavljuju više od jedanput: Φαντώ pet puta, Ματερίσκα i Νικασώ po tripjut, i Εὐκλεα dvaput.

Geografska distribucija omogućuje podjelu imena u nekoliko skupina (v. tablicu br. 2).

S onomastičkog aspekta najzanimljiviju skupinu tvore hapaksi (imena zabilježena samo jedanput) i lokalna imena (imena zabilježena više puta, ali samo na ovom prostoru). Preliminarni rezultati upućuju da su ovakva imena (imena zabilježena više puta, ali samo na ovom prostoru). Preliminarni rezultati upućuju da su ovakva imena Γλυκύρα, Γοργιλώ, Δηλιώ, Ἐταρίς/Ἐταρίς, Θε[μ]στόλα, Θευτακώ, Ματερίσκα (tripjut) i Φαντώ (pet puta). Uvjetno bi se ovamo moglo ubrojiti i ime Κλευνίκη, koje je s grafijom ευ umjesto εο zasad zabilježeno samo u Faru. Više od polovice svih imena potvrđenih na prostoru grčkog kopna, otoka i Velike Grčke zabilježeno je samo jedanput.¹²⁶ Stoga su šest (ili uvjetno sedam) imena koja su zabilježena samo kod nas tek jedan od odraza izraženog grčkog regionalizma.

U drugoj su skupini rjeđa imena, čija bi geografska distribucija u pojedinim slučajevima, kad bude završena analiza muških imena, prema eventualnim podskupinama mogla pridonijeti povijesnoj interpretaciji, no zasad su još zbog statistički premalog broja zanimljiva samo po-

117 Rendić-Miočević 1952, str. 40; Katičić 1962, str. 272 i 283-290.

118 Bechtel 1917, str. 441-442; LGPN I-IV; Masson 1990a, str. 505; Cobianchi 2005, str. 37.

119 Bechtel 1917, str. 446-453 bilježi samo muški oblik Φιλίσκος.

120 PHI SGI citira IC III iv 37: *Inscriptiones Creticae*, Margherita Guarducci (ur.). 4 vols., Rome 1935-1950. Vol. 3, *Tituli Cretae orientalis* (1942).

121 Prema imenima dostupnima u LGPN I-IV.

122 Isto je zaključio Masson 1990a, str. 508.

123 Bechtel 1917, str. 454 bilježi samo muški oblik Φίλιστος.

124 LGPN I 1987, str. 463; II 1994, str. 451; III.A 1997, str. 453; III.B 2000, str. 424; IV 2005, str. 346; V.A 2010.

125 Npr. za imena na Θεμισ- postojanje imena Θεμιστόδωρος potvrđenog u Eubeji i na Samu upućivalo bi na kult Temide prije nego na opći pojam pravde (Parker 2000, str. 56, bilj. 13), no pri nadijevanju, pa čak i tvorbi složenih imena značenje pojedinih komponenata nije u prvom planu (*Arist. Poet.* 1457a 12-14; Parker 2000, str. 59; Morpurgo Davies 2000, str. 18-19).

126 Matthews 2007, str. 3.

Ime	Najdostupnija objava natpisa	Datacija u literaturi	
Isa	Ἀδύλα Ἀγάθωνος	Brunšmid 1898, br. 18, r. 4	2/1. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 253)
	Γλυκύρα Τειμασιώνος	Brunšmid 1898, br. 14, r. 6	kraj 2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 251)
	Δαμόκλεα Πυθοκράτεος	Nicolanci 1980, br. 1, r. 4	2. st. pr. Kr.
	Δαμῶ Πυθῆνος	Nicolanci 1980, br. 7, r. 1	3/2. st. pr. Kr.
	Δηλιῶ Εὐχηρίδ[α]	Kirigin i Marin 1985, br. 7, r. 6	3/2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 255)
	Ἐταρίς Θρασυκλέος	Kirigin i Marin 1985, br. 10	3/2. st. pr. Kr.
	Εὔκλεα Κλέωνος	Kirigin i Marin 1985, br. 7, r. 3	3/2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 255)
	Εὔκλεα Καλλιστρατοῦ	Kirigin i Marin 1985, br. 15	3/2. st. pr. Kr.
	Ἡραεῖς Ἀγάθωνος	Brunšmid 1898, br. 18, r. 2	2/1. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 253)
	Θε[μ]στόλα Φιλίου	Nicolanci 1980, br. 1, r. 8	2. st. pr. Kr.
	Θευτακῶ Δαφ[ναίου]	Brunšmid 1898, br. 20, r. 2	3-2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 209)
	Κυννίς Καλλισθένεος	Brunšmid 1898, br. 18, r. 5	2/1. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 253)
	Λυσιμάχα Μνασιφῶντος	Nicolanci 1980, br. 1, r. 2	2. st. pr. Kr.
	Ματερίσκα [— — —]	Kirigin i Marin 1985, br. 5, r. 2	prva pol. 3. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 262)
	Ματερίσκα Θεοδώρου	CIG 6913, r. 3; Masson 1990, str. 505-508	3/2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 289)
	Ματερίσκα Ζωπύρου	CIG 6913, r. 2; Masson 1990, str. 505-508	3/2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 289)
	Μνασίς Κλεεμπόρου	Cambi - Kirigin - Marin 1981, br. 1. r. 2	3. st. pr. Kr.
	Νεικαία Βαισιτίωνο[ς]	Brunšmid 1898, br. 24	3-2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 315)
	Νικασῶ Ἄρισ[τοξένου]	Brunšmid 1898, br. 25, r. 3	helenističko razd. (LGPN III.A 1997, str. 319)
	Νικασῶ Παμφίλου	Nicolanci 1980, br. 1, r. 7	2. st. pr. Kr.
	Νικασῶ Κλεεμπόρου	Nicolanci 1980, br. 1, r. 9	2. st. pr. Kr.
	Νικόπολις Ξενοκλέος	Kirigin i Marin 1985, br. 14, r. 6	druga pol. 3. st. pr. Kr.
	Νικῶ Τιμασίω[νος]	Kirigin i Marin 1985, br. 9	3. st. pr. Kr.
	Σωσίπολις Πά[τ]ρωνο[ς]	Brunšmid 1898, br. 19	kasno 2. - 1. st. pr. Kr. (Mainardis 2004, str. 69)
	Ξενύλλις Φιλύ<a>	Cambi - Kirigin - Marin 1981, br. 6, r. 5	3-2. st. pr. Kr.
	Ξενῶ Ζωΐλου	Kirigin i Marin 1985, br. 14, r. 7	druga pol. 3. st. pr. Kr.
	[Φα]ντῶ Νέζου	Brunšmid 1898, br. 21	3-2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 444)
	Φαντῶ Ε[— — —]	Kirigin i Marin 1985, br. 5, r. 4	prva pol. 3. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 262)
	Φαντῶ Πυ[— — —]	Kirigin i Marin 1985, br. 5, r. 1	prva pol. 3. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 262)
	Φαντῶ Φιλοκράτεος (1)	Brunšmid 1898, br. 14, r. 5	kraj 2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 251)
	Φαντῶ Φιλοκράτεος (2)	Brunšmid 1898, br. 14, r. 7	kraj 2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 251)
	Φιλισκῶ Πρωτάρχ[ου]	Kirigin i Marin 1985, br. 7, r. 4	3/2. st. pr. Kr. (Fraser 1991, str. 255)
	Φιλίστα Ξενοκλέος	Kirigin i Marin 1985, br. 14, r. 3	druga pol. 3. st. pr. Kr.
Far	[Γ]οργιλῶ Δημάρχου	Brunšmid 1898, br. 1, r. 1-2	helenističko razd. (LGPN III.A 1997, str. 101)
	Κλευνίκη Ἐρμαγόρου	Brunšmid 1898, br. 2, r. 1-2	4/3. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 250)
	Σελινῶ Ἴπποκλέου	Nicolanci 1980, br. 9	3. st. pr. Kr.
Kaštel Sućurac (spolij)	Δαματρία	Brunšmid 1898, br. 32, r. 3	3-2. st. pr. Kr. (LGPN III.A 1997, str. 108)
Bijaci	Σωστράτα Καλλῆνος	Brunšmid 1897, str. 187; Nicolanci 1980, br. 6	2. st. pr. Kr. (Brunšmid 1897, str. 187)
Tragurij	Λυσῶ Σωσία	Nicolanci 1980, br. 2, r. 1-2	2. st. pr. Kr.

Tablica 1.

Preliminarna prozopografija žena s grčkih natpisa srednje Dalmacije. (Natpisi su citirani samo prema najdostupnijoj objavi, kako bi se što lakše identificirali. Datacija potječe iz citirane objave, osim ako u zagradi nije navedeno drugačije.)

Hapaksi i lokalna imena (broj potvrda)	Rijetka imena (mjesto potvrde)
Γλυκύρα (1) Γοργιλώ (1) Δηλιώ (1) Ἐταρίς/Ἐταρίς (1) Θε[μι]στόλα (1) Θευτακώ (1) Ματερίσκα (3) Φαντώ (5)	Κυννίς/Κύννις (Kos, Efez, Atena) Ξενυλλίς (Atika, Tanagra) Σελινώ (Atika, Selinunt, Kitno, kim. Bospor) Φιλισκώ (Kreta)

Dorska imena	Panhelenska imena
Ἄδύλα Δαματρία Δαμόκλεα Δαμώ Λυσιμάχα Μνασίς/Μνάσις Νικασώ Σωστράτα Φιλίστα	Εὔκλεα Ἡραεῖς Κλευνίκη (oblik imena Κλεονίκη) Λυσώ Νεικαία Νικόπολις Νικώ Ξενώ Σωσίπολις

Tablica 2.

Geografska distribucija ženskih imena s grčkih natpisa srednje Dalmacije.

jedinačno. To su imena Κυννίς/Κύννις, Ξενυλλίς, Σελινώ i Φιλισκώ.

Treća skupina su dorska imena koja su očekivano zabilježena i u dorskoj Isi i okolici. To su Ἄδύλα, Δαματρία, Δαμόκλεα, Δαμώ, Λυσιμάχα, Μνασίς/Μνάσις, Νικασώ, Σωστράτα i Φιλίστα.

Četvrta skupina su panhelenska imena, Εὔκλεα, Λυσώ, Νικόπολις, Νικώ, Ξενώ i Σωσίπολις, koja su potvrđena na raznim stranama grčkoga svijeta. Dodatak ovoj skupini činila bi imena rjeđe grafije -ει- umjesto -ι-, zabilježene nekoliko puta, koja su u grafiji sa -ι- zabilježena širom grčkog svijeta pa bi se također mogla ubrojiti u panhelenska: Νεικαία i Ἡραεῖς, te ime Κλευνίκη, oblik imena Κλεονίκη.

Okvirna kronološka distribucija imena prema datacijama natpisa u literaturi (v. tablicu br. 1) okuplja veliku većinu imena u III. i/II. st. pr. Kr., razdoblje isejske samostalnosti i obilja.

Zaključci

Novija istraživanja onomastike, osobito ona Oliviera Massona, pokazala su da su sva zasad poznata ženska imena s natpisa iz grčkih gradova Dalmacije nedvojbeno ili vrlo vjerojatno grčka i da se, za razliku od nekih muških imena, nijedno žensko ime ne može dovesti u sigurnu ili barem vjerojatnu vezu s negrčkim imenima. S obzirom na vrlo mali ukupni broj ženskih imena, uzorak posve sigurno nije reprezentati-

van pa stoga ni zaključak ne može biti konačan, no dokaza za domaće porijeklo bilo kojeg ženskog imena zasad nema.

Oko četvrtine ženskih imena je regionalno, bez potvrde izvan Dalmacije. Mali ukupni broj ženskih imena i ovdje onemogućuje relevantnu usporedbu s drugim područjima, no razmjerno velik broj regionalnih imena uklapa se u generalnu sliku grčke onomastike. Veliki udio dorskih imena te III. i II. st. pr. Kr. kao najčešća datacija, u skladu je s poznatim povijesnim podacima o Isi, koja je i jedini naš grčki grad sa sustavno istraživanim nekropolama. Pojedina rijetka imena s većom će se sigurnošću moći interpretirati ako se u kompletnoj onomastici naših grčkih gradova bude mogla izdvojiti poneka skupina imena zajednička samo Dalmaciji i još nekom užem grčkom području. Detaljna prozopografija žena trebala bi uzeti u obzir i epigrafski kontekst, osobito patronimike i moguće obiteljske odnose na nadgrobnim stelama.

Kratice

- CIG = *Corpus Inscriptionum Graecarum*. Berlin, 1828-1877, 4 sv.
CIL = *Corpus Inscriptionum Latinarum*. Berlin, od 1863.
IG = *Inscriptiones Graecae*. Berlin, od 1903.
LGPN = *A Lexicon of Greek Personal Names*. Oxford, od 1987.
SEG = *Supplementum epigraphicum Graecum*. Leiden, 1923-1971, 25 sv.; Amsterdam, od 1979.
PHI SGI = *Searchable Greek Inscriptions*, The Packard Humanities Institute, Los Altos, 1996- [<http://epigraphy.packhum.org> 1. III. 2010.]

Literatura

- Bechtel 1902
F. Bechtel, *Die Attische Frauennamen*, Göttingen 1902.
- Bechtel 1917
F. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Halle 1917.
- Beckby 1958
Anthologia Graeca, Buch IX-XI, H. Beckby (ur.), München 1958.
- Brunšmid 1897
J. Brunšmid, *Tri nova ulomka grčkih nadpisa iz Dalmacije I*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata* 20, Split 1897, 183-187.
- Brunšmid 1898
J. Brunšmid, *Die Inschriften und Münzen der griechischen Städte Dalmatiens*, Wien 1898. [Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji, prir. i prev. Maja Bonačić Mandinić, Split 1998.]
- Cabanes, Ceka 1997
P. Cabanes, N. Ceka, *Corpus des inscriptions grecques d'Illyrie méridionale et d'Épire I.2. Inscriptions d'Epidamne-Dyrrachion et d'Apollonia. 2. A. Inscriptions d'Apollonia d'Illyrie*, Athènes 1997.
- Cabanes, Drini 1995
P. Cabanes, F. Drini, *Corpus des inscriptions grecques d'Illyrie méridionale et d'Épire. Inscriptions d'Epidamne-Dyrrachion et d'Apollonia. 1. Inscriptions de Epidamne-Dyrrachion*, Athènes 1995.
- Cabanes, Drini 2007
P. Cabanes - F. Drini, *Corpus des inscriptions grecques d'Illyrie méridionale et d'Épire 2. Inscriptions de Bouthrôtos* [Études épigraphiques 2], Athènes 2007.
- Cambi, Kirigin, Marin 1981
N. Cambi, B. Kirigin, E. Marin, *Zaštitna arheološka istraživanja helenističke nekropole Isse (1976. i 1979. god.) - preliminarni izvještaj*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 75, Split 1981, 63-83.
- Cobianchi 2005
C. Cobianchi, *Le iscrizioni greche dalle colonie adriatiche di Dionisio I*, *Anemos* 3, Padova 2005, 7-88.

- Cobianchi 2008
C. Cobianchi, *Lepigrafia delle colonie greche dell'Adriatico tra storia e archeologia: il punto della situazione*, *Hesperia* 22, Roma 2008, 145-160.
- Colivicchi 2002
F. Colivicchi, *La necropoli di Ancona (IV-I sec. a.C.): Una comunità italica fra ellenismo e romanizzazione*, Napoli 2002.
- De Simone 1993
C. de Simone, *L'elemento non-greco nelle iscrizioni di Durazzo ed Apollonia, Grecs et Illyriens dans les inscriptions en langue grecque d'Épidamne-Dyrrhachion et d'Apollonia d'Illyrie*, u: Actes de la Table ronde internationale (Clermont-Ferrand, 19-21 octobre 1989), P. Cabanes (ur.), Paris 1993, 35-75.
- Fraser 1977
P. M. Fraser, *Rhodian Funerary Monuments*, Oxford 1977.
- Fraser 1991
P. M. Fraser, *The Family Tombstones of Issa*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 84, Split 1991, 247-274.
- Fraser 1993
P. M. Fraser, *The Colonial Inscription of Issa, L'Illyrie méridionale et l'Épire dans l'Antiquité - II*, u: Actes du colloque international de Clermont-Ferrand (25-27 Octobre 1990), P. Cabanes (ur.), Paris 1993, 167-174.
- Katičić 1962
R. Katičić, *Das mitteldalmatische Namengebiet*, *Živa antika* 12/2, Skopje 1962, 255-292.
- Kirigin, Marin 1985
B. Kirigin, E. Marin, *Issa '80: Preliminarni izvještaj sa zaštitnih arheoloških iskopavanja helenističke nekropole Martvilo u Visu: Novi i neobjelodanjeni natpisi iz Visa*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 78, Split 1985, 45-72.
- Körte, Thierfelder 1959
Fragmenta Menandri quae supersunt, 2, A. Körte, A. Thierfelder (ur.), Leipzig 1959.
- Krahe 1929
H. Krahe, *Lexicon altillyrischer Personennamen*, Heidelberg 1929.
- Krahe 1955
H. Krahe, *Die Sprache der Illyrier. Erster Teil: Die Quellen*, Wiesbaden 1955.
- Mainardis 2004
F. Mainardis, *Aliena saxa: le iscrizioni greche e latine conservate nel Friuli-Venezia Giulia ma non pertinente ai centri antichi della regione*, Roma 2004.
- Masson 1973
O. Masson, *Les noms des esclaves dans la Grèce antique*, Actes du Colloque 1971 sur l'esclavage, Paris 1973, 9-23.
- Masson 1984
O. Masson, *Quelques noms de femmes en Macédoine*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 55, Bonn 1984, 133-136.
- Masson 1990a
O. Masson, *À propos d'inscriptions grecques de Dalmatie*, *Bulletin de correspondance hellénique* 114/1, Athènes 1990, 499-512.
- Masson 1990b
O. Masson, *Remarques sur les noms de femmes en grec*, *Museum Helveticum* 47/3, Basel 1990, 129-138.
- Masson 1990c
O. Masson, *A Lexicon of Greek Personal Names (recenzi-ja)*, *Gnomon* 62/2, München 1990, 97-103.
- Masson 1991
O. Masson, *Notes épigraphiques: Thessalie et Dalmatie*, *Bulletin de correspondance hellénique* 115/1, Athènes 1991, 353-359.
- Masson 1993
O. Masson, *Encore les noms grecs et les noms illyriens à Apollonia et Dyrrhachion, Grecs et Illyriens dans les inscriptions en langue grecque d'Épidamne-Dyrrhachion et d'Apollonia d'Illyrie*: Actes de la Table ronde internationale (Clermont-Ferrand, 19-21 octobre 1989), Paris 1993, 77-80.
- Matthews 2007
E. Matthews, *Introduction*, u: *Old and New Worlds in Greek Onomastics, Proceedings of the British Academy* 148, Oxford 2007, 1-7.
- Mayer 1957
A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier*, I, Wien 1957.

Morpurgo Davies 2000

A. Morpurgo Davies, *Greek Personal Names and Linguistic Continuity*, u: *Greek Personal Names: Their Value as Evidence, Proceedings of the British Academy 104, Oxford 2000, 15-40.*

Nikolanci 1980

M. Nikolanci, *Epigraphica Graeca nova et vetera in Dalmatia reperta*, *Diadora 9, Zadar 1980, 205-227.*

Pape, Benseler 1863-1870

W. Pape, G. E. Benseler, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, sv. 2, Braunschweig 1863-1870.

Parker 2000

R. Parker, *Theophoric Names and Greek Religion*, u: *Greek Personal Names: Their Value as Evidence*, Oxford 2000, 53-79.

Rendić-Miočević 1952

D. Rendić-Miočević, *Iliri u natpisima grčkih kolonija u Dalmaciji*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 53 (1950-1951)*, Split 1952, 25-57.

Scheidel 2007

W. Scheidel, *Epigraphy and demography: birth, marriage, family, and death*, Princeton/Stanford Working Papers in Classics, Version 1.0, June 2007. [<http://www.princeton.edu/~pswpc/pdfs/scheidel/060701.pdf>]

Schulze 1933

W. Schulze, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*, Berlin 1933.

Untermann 1964

J. Untermann, *Die messapischen Personennamen*, u: H. Krahe, *Die Sprache der Illyrier. Zweiter Teil*, Wiesbaden 1964, 153-213.

Vestergard i dr. 1992

T. Vestergard, M. H. Hansen, L. Rubinstein, L. Bjerstrup, T. H. Nielsen, *The age-structure of Athenian citizens commemorated in sepulchral inscriptions*, *Classica et mediaevalia 43*, Copenhagen 1992, 5-21.

Summary

Women's names on pre-Roman Greek inscriptions from Central Dalmatia

Key words: Greek onomastics, women's names, inscriptions, Issa, Pharos

The results of analysis of women's names in 23 Greek inscriptions from Central Dalmatia (fourth to first centuries BC) show that out of the 29 possible women's names, all are Greek, and that they cannot be interpreted as non-Greek with any certainty. A major portion consists of hapax legomena (Γλυκύρα, Γοργιλώ, Δηλιώ, Έταρις/Έταρις, Θε[μι]στόλα, Θευτακè, Κλευνίκη) and local names (Ματερίσκα, Φαντώ), while there are also Doric names.